

Nekaj utrinkov iz zgodovine Doma upokoјencev dr. Franceta Bergelja Jesenice za boljšo predstavo o času in dogodkih od ustanovitve do leta 1954 (povzeto iz arhiva doma)

19.marca 1937 je bil na seji občinskega odbora Jesenic sprejet sklep, da se zgradi dom za onemogle starejše občane, ki bodo na večer svojega življenja deležni popolne oskrbe.

Za postavitev doma je prišlo v poštev cerkveno zemljišče na Pisarjih, na skrajnem zahodnem delu Jesenic, kjer danes stoji dom. Izkop zemljišča so pričeli 25. oktobra 1938, zgradba pa je bila v surovem stanju pod streho 28. aprila 1939.

Dom je z delovanjem pričel 1.oktobra 1940, ko je bila zgrajena prvotna stavba s kapaciteto 50 postelj. Dom je bil takrat namenjen revnim in bolnim občanom, ki niso mogli živeti sami oz. niso imeli nikogar, ki bi zanje lahko poskrbel. V stavbi, ki ni bila od začetka polno zasedena, se je nahajal tudi otroški vrtec. Postrežbo in vsa druga dela so prevzele sestre de Notre Dame iz Šmihela pri Novem mestu. V prvem letu delovanja je bilo v oskrbi mesečno od 20 do 25 oskrbovancev.

Dom se je takrat imenoval Mestno zavetišče. Njegov prvi mecen je bil dr. Košmrlj, jeseniški rojak v Chicagu, ki je postal častni član jeseniške mestne občine v tistih časih. V času okupacije je skrb za vzdrževanje zavetišča prevzela mestna občina Jesenice. Zavetišče se je financiralo iz rednega proračuna občine. V zavod so bile sprejete onemogle stare osebe, moški in ženske, predvsem iz območja jeseniške občine. Ti so bili v zavetišču v brezplačni negi. Stroške za oskrbovance iz drugih občin pa so krile njihove domovinske občine.

Zdravniško nadzorstvo nad oskrbovanci je prevzel takratni občinski zdravnik dr. Franc Bergelj. Mestnemu zavetišču so bile dodeljene okoliške njive in obsežen vrt. Vse to je obdeloval dom z lastno delovno silo.

Po izgonu sester, leta 1941 je prišla nova oskrbnica Jesih Mici. Oskrbovanci niso bili zadovoljni, ko so v dom prihajali gestapovci in bili deležni gostoljubja s strani vodstva. Po mnogih utemeljenih pritožb je leta 1944 prišla nova oskrbnica Gobec Webi, po rodu Dunajčanka, ki je dobro govorila slovensko. Ona je, po izjavah oskrbovanke Vidmar Metke, posvečala večjo pazljivost oskrbovancem in preprečila nadaljnjo uporabo kuhinje zavetišča za gestapovce ter bila pravičnejša do oskrbovancev. Na tem položaju je ostala do julija 1945.

Med okupacijo se v zavetišče ni nič vlagalo, razen rešetk za okna v pritličju stavbe. Tako je zavetišče pričelo propadati iz leta v leto ter med

okupacijo utrpelo veliko škodo, saj ni moglo služiti namenu za katerega je bilo postavljeno.

Po osvoboditvi se je jev prostore zavetišča nazaj vselil otroški vrtec. Število oskrbovancev se je stalno dvigalo. Uslužbenstvo se je pogosto menjalo, primanjkovalo je opreme in pohištva, poslopje je bilo zanemarjeno in poškodovano. Žene bližnje okolice so prostovoljno pomagale čistiti prostore. Zaradi pomanjkanja hrane in plačilnih sredstev se je uvedla nabiralna akcija za živila pri bližnjih kmetih, sindikalne podružnice pa so zbirale prostovoljne prispevke za Mestno zavetišče.

V maju 1946 se je izkazalo za potrebno, da so Jeseniški sindikati prevzeli skrb za Mestno zavetišče. Ustanovili so patronat z nalogo, da skrbi za gospodarski razvoj zavoda, za pravilno poslovanje uprave, za disciplino osebja in oskrbovancev.

V prvem odboru patronata so sodelovali Smolej Albin, Geoheli Rudolf, Korantar Tone, Stražišar Jože in Baloh Minka. Ta odbor je po enomesečnem delovanju zamenjal novi odbor.

Takrat je bilo v zavetišču nastanjenih 32 oskrbovancev, upravnica z družino in 4 služkinje. Hišni zdravnik je bil dr. Tancar Avgust. Da bi se zavetišče lažje vzdrževalo, je imelo osem abonentov na hrani in stanovanju.

Zaradi nevzdržnih razmer v zavetišču, je odbor storil vse, da se to stanje izboljšalo, pred vsem je smatral za potrebno zamenjati, razen hišnika ves personal, posebno oskrbnico.

V drugi polovici leta 1946 je bilo celo zavetišče razkuženo, prebeljeno, popravljena je bila streha, zgrajena kuhinja za svinje in popravljena električna napeljava, zasteklili so razbita okna. Zavetišču je dodelil pomoč Okrajni odbor Rdečega kriza. Oktobra 1946 je službo nastopila nova oskrbnica Ažman Marica.

Leta 1947 je zavetišče postalo Dom onemoglih. Zaposlili so tudi šiviljo, tako so oskrbovanci prišli do čistih in zašitih oblek. V začetku leta 1947 je Dom onemoglih prejel od dr. Košmrljeve ustanove 12 000 din za potrebe oskrbovancev. Dom je s svojimi uslužbenci in dela zmožnimi oskrbovanci obdeloval vrt in dodeljene njive, redil prašiče in kokoši. Pokazala se je potreba po novem gospodarskem poslopju, saj leseno poslopje ni bilo več uporabno. Snaga, red in disciplina so se dvignili na primerno raven. Gospodarstvo in gospodinjstvo je bolje uspevalo po zaslugi skupnega dela upravnega odbora patronata in nove oskrbnice. V domu so pridobili nov zidan štedilnik, ki je bil namenjen za večjo kapaciteto.

V letu 1947 je imel odbor več sestankov z oskrbovanci, kjer se največ razpravljalo o hišnem redu, saj so se pojavljale težave zaradi pijančevanja, prosjačenja in kršitev hišnega reda.

Ker se je povečalo število bolnih oskrbovancev, je odbor zaprosil za dodelitev bolničarke. Prva bolničarka je bila Tkalec Marija, ki je službo nastopila 1. oktobra 1947.

Oskrbovanci, ki so lahko in so bili pripravljeni pomagati pri lažjih opravilih, so dobili dodatek v hrani oziroma se jim je znižal prispevek za oskrbne stroške. Odbor patronata je bil 15. septembra 1947 na lastno željo razrešen dolžnosti. Odbor je svoje dolžnosti vršil v prid doma, kar je bilo spričo začetnih težav zelo težko. Istega dne se je formiral nov odbor z naslednjimi člani: predsednik Smolej Albin, tajnik Tavčar Angela, blagajnik Glažar Vinko, za nabavke Tratnik Zinka, preglednika knjig Jelinčič Vera in Kolšek Alojzij ter odbornici Culkar Milka in Luskovec Ema.

Konec novembra 1947 se je pričel izkop za napravo kanalizacije pri Domu onemoglih na udarniško pobudo Osvobodilne fronte.

Leta 1948 se je upravni odbor patronata Doma onemoglih preimenoval v Ekonomski sosvet Doma onemoglih. Oskrbnica pa je dobila nov naziv upravnica.

Sosvet je uredil glede plačila pogrebov umrlih oskrbovancev tako, da bo v bodoče okrajni ljudski odbor poravnal pogrebne stroške, račune za vence in druge manjše stroške pa krije patronat.

Nabavili so dolgo pričakovani pisalni stroj in ročno blagajno. Zaradi pomanjkanja pohištva v domu, so bili dobrodošli novi oskrbovanci z lastno posteljo in opremo.

Na dan žena 8. marca 1948 so Dom obiskale članice AFŽ ter oskrbovancem poklonile copate, slaščice, vino in žganje. Kovinarska godba in pevci Jesenic so ponovno priredili koncert za oskrbovance.

Marca 1948 so pričeli z obnovitvenimi deli, ki so bila nujno potrebna, nabavili so kuhinjsko in namizno posodo. Uspeli so nabaviti staro dobro ohranjeno kolo, za zunanje opravke. Poznalo se je pomanjkanje mila in nekaterih živil. Končno je Dom dobil dolgo pričakovani radio aparat in zvočnik.

Ker so bile uslužbenke Doma onemoglih slabše plačane, kot drugje, je sosvet posredoval, nakar se je zvišala mesečna plača.

Številčno stanje oskrbovancev se v letu 1948 ni bistveno spremenilo. Letno povprečje je bilo 54 stanovalcev.

Leta 1949 je hišni zdravnik sprožil nabavo sanitarnih in higienskih pripomočkov in priporočil še enega bolniškega strežnika, saj se je obseg dela močno povečal in ker ena sama moč tega dela ne more zadovoljivo opravljati. Ob koncu leta je bilo v Domu v popolni oskrbi 60 oseb obojega spola.

V tem letu so se tudi soočali s finančnimi primanjkljaji za premog, hrano, posodo in podobno. Uspešno so prestali več inšpekcij, katere niso odkrile večjih nepravilnosti. Novembra 1949 so se pričela terenska dela za novo gospodarsko poslopje.

Januarja 1950 je Dom po mnogih prošnjah dobil telefonski aparat. Večjih popravil in nabavk v tem letu ni bilo. Vso skrb se je posvečalo postavitvi novega gospodarskega objekta. V letu 1950 so bile izvršene tri menjave upravnic (Ažman, Ravnik, Majetič). Izvedenih je bilo nekaj kontrol s strani Ministrstva za socialno skrbstvo in Ministrstva za finance iz Ljubljane. Odredbe, ki so bile izdane, je uprava doma izpolnila.

Marca 1951 je bil izvoljen novi predsednik odbora Brun Štefan. Bolničarko Tkalec je zamenjala nova bolničarka Tavčar Silva.

Dom onemoglih je marca 1951 prejel zapuščino dr. Košmrlja iz Amerike. Za ta denar so nabavili živila, šivalni in pralni stroj, tekstil, električni kuhar, električne peči, cement in druge drobne predmete.

Da bi se red in disciplina in gospodarstvo Doma mogli držati na primerni višini, so zamenjali upravnika. Novi upravnik je postal Dolar Pavle. Novi upravnik je uvedel nočno dežurno službo. V letu 1951 je bilo oskrbovancev povprečno 65.

Leta 1952 je bilo dokončano gospodarsko poslopje, urejali so okolico, podrli staro poslopje, obnovili streho, žlebove in odtočne cevi. V domu so imeli nekaj kadrovskih težav z bolovanjem, porodniškim dopustom... V tem letu so izšla okvirna navodila o uslužnostnih storitvah osebja v socialnih ustanovah.

Spomladi 1952 so plačevali vsi oskrbovanci, ki prejemajo pokojnino, za svoje vzdrževanje enotni znesek. Konec leta so uspeli pridobiti dobrega konja z vso opremo. Število oskrbovancev se ni spremenilo. Za vsako izpraznjeno mesto je bilo vedno nekoliko prosilcev. V tem letu so dokaj uspešno uvedli dietno hrano, večinoma po zdravniškem nasvetu in navodilu. Letna inventura je pokazala, da so bili uslužbenci vestni in so imeli pravičen čut do njim zaupanim predmetom.

Leta 1953 je stalež uslužbencev obsegal upravnika, kuharico, bolniško sestro, sobarico, hišnika, honorarno pisarniško moč in dve kuhinjski pomočnici. V tem letu so pridobili prepotrebno sušilnico za perilo v Domu. V zadnjih letih se je število bolnikov močno zvišalo – med njimi je ena tretjina nepokretnih. Dr. Tancarju so priznali redni mesečni honorar. V tem letu so za stalno nadurno delo in neplačano delo prejeli primerna darila še uslužbenci v obliki trinajste plače, bolničarka, bolniška strežnica in perica pa so prejele tudi dodatek na plačo za naporno delo in življenju nevarno delo. Dom onemoglih je s svojim konjem prevažal tudi za druge ustanove in podjetja, kakor tudi za potrebe privatnikov. Leto 1953 je bilo ocenjeno kot eno zelo plodnih – ekonomsko (rejenje domačih živali) in na polju socialne politike zelo pomembno za nadaljnji razvoj.

V letu 1954 je bilo povprečno 70 oskrbovancev, vseh prosilcev ni bilo mogoče sprejeti. Dom onemoglih se je preimenoval v Socialno – zdravstveni zavod Dom onemoglih na Jesenicah, s samostojnim financiranjem. Istočasno je bilo uvedeno družbeno upravljanje zavoda, za kar je bil imenovan sedem članski upravni odbor. Eden izmed prvih ukrepov novega upravnega odbora je bilo sprejetje Pravil Socialno-zdravstvenega zavoda Doma onemoglih na Jesenicah. V tem letu je z namenom opravljanja še bolj strokovne terapije pri obolelih oskrbovancih pričela z delom nadzorna sestra. Uvedena je bila bolniška kartoteka, nastavljeni so bili temperaturni listi, uvedena je bila dieta za želodčne bolnike, uvedeni so bili rentgenski pregledi oskrbovancev na antituberkološkem dispanzerju, izolacija obolelih, preiskave krvi in urina, nabavili so nove medicinske instrumente. Na stavbi doma so bila opravljena razna vzdrževalna dela. Konec leta so uspeli pripraviti vse potrebno za adaptacijo prostorov za montažo pralnice, sušilnice, likalnice in šivalnice. Poleg vrta, ki je last zavoda, poseduje zavod še njivo in del travnika, dodeljenega iz splošnega ljudskega premoženja.

(povzeto iz Kronike doma od ustanovitve do leta 1954)